

تکنیکهای آموزش ترجمه (۱)

نویسنده: آلن داف

مترجم: سید محمدرضا هاشمی

مقاله‌ای که در زیر از نظر خوانندگان می‌گذرد، ترجمه مقدمه کتابی است با عنوان *Translation* نوشته آلن داف. این کتاب نه راهنمای تربیت مترجمان حرفه‌ای است و نه درسنامه آموزش ترجمه، بلکه مخاطب اصلی کتاب معلمان ترجمه هستند و این کتاب مرجعی است برای معلمان که می‌خواهند از ترجمه نیز مانند هر وسیله آموزشی دیگر برای آموزش زبان استفاده کنند. در این کتاب نویسنده ضمن معرفی برخی از مفاهیم بنیادی ترجمه و ارائه مواد و مطالب مورد نیاز برای کار عملی ترجمه در کلاس، تکنیکهای متنوع و متعددی را پیشنهاد می‌کند که معلم ترجمه می‌تواند با استفاده از آنها و به نحوی خلاق و مفید ترجمه را به عنوان وسیله آموزش زبان بکار گیرد. مثلاً تماماً به انگلیسی است، اما تکنیکهای پیشنهادی در کلیه کلاسهای آموزش زبان که در آنها زبان مقصد غیرانگلیسی است قابل استفاده می‌باشد.

برخی از نظرات و پیشنهادهای نویسنده ممکن است بدیهی بنظر برسد، اما بدون شک هر معلم آموزش زبان یا معلم ترجمه نکات مفید نظری و عملی بسیاری در خلال گفته‌های نویسنده خواهد یافت. خواندن این کتاب را - که فصل‌های بعدی آن انشاء... در شماره‌های بعد خواهد آمد - به همه معلمان ترجمه و معلمان زبانهای خارجی توصیه می‌کنیم.

۱- ضرورت ترجمه

ترجمه به عنوان فرآیند انتقال مفاهیم زبانی و فرهنگی از زبانی به زبان دیگر فعالیتی ارتباطی است که میتوان بیش از پیش در موقعیت‌های آموزشی از آن استفاده کرد.

(ای ین تئودور)

ترجمه در دو یا سه دهه اخیر مورد توجه افرادی که با آموزش زبان سروکار دارند نبوده است. عبارت استعاری «ترجمه به سبیری تبعید شده است» تا حدی بیانگر این بی‌توجهی است. با وجود این، هزاران سال است که ترجمه نقش مهمی در آموزش زبان و بطور کلی در آموزش داشته است، زیرا چنانکه می‌دانیم در قرون وسطی بسیاری از مدارس ترجمه رونق و توسعه یافتند و به دانشگاه تبدیل شدند.

اما امروز ترجمه روشی معتبر در زبان‌آموزی به شمار نمی‌آید. حتی در مراکزی که هنوز ترجمه از اعتبار برخوردار است از آن به عنوان وسیله‌ای برای «ارزیابی» و نه «آموزش زبان» استفاده می‌شود.

دلیل این بی‌توجهی این است که ترجمه طی قرنهای متمادی به تدریج جذبه آموزشی خود را ازدست داده و به کاری ملال‌آور، بی‌هدف، طاقت‌فرسا و شکنجه‌آور تبدیل شده است.

دلیل این که امروزه ترجمه اعتبار خود را از دست داده این است که معلمان احساس می‌کنند:

الف: ترجمه کاری است وابسته به متن و محدود به دو فعالیت خواندن و نوشتن؛ ترجمه فعالیتی

ارتباطی نیست زیرا مستلزم هیچ‌گونه ارتباط متقابل شفاهی (oral interaction) نمی‌باشد.

ب: ترجمه را باید دانشجویان در منزل انجام دهند، لذا برای کار کلاسی مناسب نیست و مایه اتلاف

وقت است.

ج: ترجمه با انواع خاصی از متن یعنی متون علمی و ادبی سروکار دارد و بنابراین نیازهای عمومی

زبان‌آموزی افراد را رفع نمی‌کند.

د: ترجمه مستلزم استفاده از زبان مادری است، حال آنکه استفاده از زبان مادری در زبان‌آموزی

نامطلوب تلقی می‌شود.

ه: و بالاخره اینکه ترجمه هم برای مترجم و هم برای مصحح (که در کلاس درس معلم و در سایر

موارد ویراستار نامیده می‌شود) خسته‌کننده است.

آنچه در مورد ترجمه ذکر شد ممکن است درست باشد، اما این تنها یک روی سکه است. به عبارت

دیگر، ترجمه کردن الزاماً به معنای این نیست که دانشجو با متن مورد نظر کلنجار برود و بالاخره هم نتواند

آن را ترجمه کند. می‌توان برای ترجمه در زبان‌آموزی جایگاه مشخص و خلاقانه قائل شد، و به نظر من

ترجمه همگام با سایر روشهای آموزشی به دلایل زیر شایسته‌ترین جایگاهی است.

۲- دلایل استفاده از ترجمه در کلاس

۲-۱- تأثیر زبان مادری

شیوه تفکر و نیز تاحدی روش فراگیری و نحوه کاربرد زبان خارجی، برای مثال نحوه تلفظ، کاربرد

واژه‌ها، لحن صحبت، ترتیب واژه‌ها در جمله و مانند آن، تحت تأثیر زبان مادری است. ترجمه وسیله

درک بهتر تأثیر یک زبان بر زبان دیگر است و برای تصحیح خطاهای عادت‌ی و ناخودآگاه زبان‌آموز

(errors of habit - یعنی خطاهایی که ناشی از عادت فرد به زبان مادری و استفاده از ساختارها یا صداهای

زبان مادری در زبان دوم است) مفید است. ترجمه باعث می‌شود که بتوانیم نقاط ضعف و قوت زبان مبدأ و

مقصد را در انتقال معنی بررسی کنیم.

۲- ترجمه به عنوان فعالیتی طبیعی

ترجمه حتی از بسیاری از روشهای آموزش زبان طبیعی‌تر و ضروری‌تر است. واقعیت این است که

ترجمه همه جا جز در کلاس درس رایج و معمول است - در ادارت، بانکها، کارخانه‌ها، فروشگاه‌ها و فرودگاهها. پس چرا نباید از آن در کلاس درس استفاده کرد؟

۳- ترجمه به عنوان مهارت انتقال دوسویه مفاهیم

توانش زبانی دوسویه است؛ فرد باید بتواند دوسویه ارتباط برقرار کند، یعنی بتواند پیامها و اطلاعات را از زبان مبدأ به زبان مقصد و بالعکس انتقال دهد. کتابهای درسی موجود در زمینه آموزش زبان انگلیسی فقط توانایی فرد در استفاده از زبان مبدأ را تقویت می‌کنند. اما عموم زبان‌آموزان نمی‌توانند مفاهیمی را که درک می‌کنند به زبان مادری خود تفهیم کنند. پس ترجمه بهترین وسیله برای تمرین و تقویت مهارت اساسی انتقال مفاهیم از زبان مقصد به زبان مبدأ می‌باشد.

۴- استفاده از زبان واقعی در ترجمه

ترجمه با متون واقعی سروکار دارد و محدود به متون ادبی نیست، بلکه شامل گونه‌ها و سیاقهای (registers) مختلف زبان گفتاری و نوشتاری می‌باشد. بدلیل اصالت متون و گستردگی حیطه کار، زبان‌آموز با کلیت زبان در ارتباط است و خود را در چارچوب یک گونه یا سیاق خاص و یا یک متن بخصوص درسی و کلاسی محدود نمی‌بیند. هدف ترجمه افزایش توان و وسعت بیان زبان‌آموز است.

۵- فایده ترجمه

ترجمه به عنوان یک فعالیت زبان‌آموزی مزایای زیادی دارد که اهم آنها عبارتند از:

الف: ترجمه اساساً فعالیتی قابل تأمل و بحث است. لازم نیست تمام کار ترجمه کلاسی به صورت انفرادی و کتبی انجام شود. دانشجویان می‌توانند به صورت گروهی متون خیلی کوتاه را بخوانند و سپس درباره آنها بحث و تبادل نظر کنند.

ب: ترجمه سه ویژگی مهم را در زبان‌آموز پرورش می‌دهد: دقت، وضوح، تغییرپذیری.

توضیح این که مترجم نباید به آنچه برای اولین بار به ذهنش می‌رسد اکتفا کند بلکه باید آن را تغییرپذیر بداند و با وسواس در پی دقیقترین و مناسبترین واژه برای انتقال مفهوم برآید. آزاد بودن از یک سو و مقید بودن به متن از سوی دیگر زمینه بحث و تبادل نظر را بری دانشجویان پیش می‌آورد.

ج: معلم با توجه به نیاز دانش‌آموزان و نیز با توجه به برنامه درسی می‌تواند متونی را انتخاب کند که از طریق آنها بتواند نکات ضعف و اشکالات زبانی دانشجویان (مثلاً حروف اضافه، حرف تعریف، جملات شرطی، ساختار مجهول) را برطرف کند. دانشجویان به زبان مادری خود درباره این نکات بحث می‌کنند و بدین ترتیب ارتباط میان دستور زبان و کاربرد آن را درمی‌یابند. مثلاً طی بحث دانشجویان درمی‌یابند که در زبان انگلیسی از ساختار مجهول برای نگارش علائم و اعلان‌ها استفاده می‌شود: No credit allowed, Parking prohibited, در حالیکه ممکن است در زبان دیگری برای بیان همین مفاهیم از ساختار دیگری استفاده شود.

۵: نیاز به مترجم نیازی همیشگی است. بدون وجود مترجمان کنفرانسهای سران کشورها، فستیوالهای فیلم، مراسم اعطای جوایز نوبل و مانند آنها برگزار نمی‌شود. پیشرفتهای حاصل در پزشکی، علوم و مهندسی که ناشی از انتقال تجربیات متخصصان این رشته به یکدیگر از طریق ترجمه است رخ نمی‌داد. قوانین حقوق بین‌المللی، بازیهای المپیک و مانند آن وضع نمی‌شد. کتابهای هملت، جنگ و صلح و مانند آنها ترجمه نمی‌شدند. چه کسی مسؤول انجام این امور خطیر است؟ متخصصان دست‌اندرکار این امور یا زبان‌آموزان؟ در هر صورت، هر دو دسته می‌توانند آموزشهای لازم در این زمینه را فقط از طریق ترجمه کسب کنند.

ضرورت تألیف کتاب

این نکته قابل ذکر است که این کتاب نه راهنمای تربیت مترجمان حرفه‌ای است (اگر چه آنان نیز می‌توانند از این کتاب استفاده کنند) و نه درسنامه آموزش ترجمه (اگر چه نکات و دستورالعملهای آموزشی چندی در آن ذکر شده است). این کتاب مرجعی است برای معلمانی که می‌خواهند از ترجمه نیز مانند ادبیات، نمایشنامه، نمایش فیلم و اسلاید، نگارش، و کتابهای داستانی ساده به عنوان وسیله زبان‌آموزی استفاده کنند. هدف این کتاب این است که مواد و مطالب مورد نیاز برای ترجمه از انگلیسی را در اختیار معلمان قرار دهد.

۱- تمرین ترجمه

معمولاً معلمان ترجمه ابتدا به ساکن و بدون آموزش اصول اولیه ترجمه به دانشجویان، از آنان می‌خواهند که قلم بدست بگیرند و ترجمه کنند. معمولاً در کتابهای درسی ترجمه و امتحانات ترجمه از دانشجویان خواسته می‌شود متنی را ترجمه کنند. گاه جملات داده شده بریده از متن می‌باشند و گاه متون به نحوی انتخاب شده‌اند که یکی از مشکلات ساختاری زبان آموز را آموزش بدهند. هر دو روش فوق دور شدن از هدف اصلی ترجمه است.

یکی از اهداف کتاب حاضر ذکر این نکته است که روش کار معلمی که هر هفته یک متن به کلاس ترجمه می‌برد و از دانشجویان می‌خواهد که آن را طی هفته ترجمه کنند، روشی غیر اصولی و کم فایده است. تمرین ترجمه این نیست که معلم تکلیف خاصی به دانشجویان بدهد و بعد ترجمه‌های آنان را با علامتهای قرمزی که روی آنها می‌گذارد تصحیح کند، بلکه تمرین ترجمه یعنی این که به آنان امکان داده شود که بتوانند ترجمه خود را با ترجمه همکلاسیهایشان مقایسه کنند و به پیشنهادهای یکدیگر در رد یا قبول یک ترجمه پاسخ دهند.

هدف

در ترجمه، سه عامل زمان، دقت و تفکر اهمیت دارند. دانشجویی که برای ترجمه یک متن یک یا دو ساعت با آن کلنجار می‌رود ممکن است از خود بپرسد «چرا این قدر زحمت می‌کشم؟» «بهتر نیست کار

دیگری بکنم؟». اگر معلم نتواند در هر مرحله هدف ترجمه را، مانند هدف دیگر فعالیت‌های زبان آموزی، برای دانشجویان تبیین کند، احتمالاً آنان سرخورده خواهند شد.

از این روی تمرینهای این کتاب تحت عناوین مشخصی مانند ترتیب اجزای جمله در انگلیسی، تکیه صدا، کلمات مرکب، ساختار مجهول و مانند آنها دسته‌بندی شده‌اند. بدین ترتیب نکته مورد نظر یا هدف هر تمرین بروشنی، هر چند به صورت کلی، مشخص شده است.

یکی از نقاط ضعف موجود در تمرینهای ترجمه که من سعی کرده‌ام از آن اجتناب کنم این است که دانشجویان با نوع متنی که باید ترجمه کنند آشنا نیستند و از این روی برای ترجمه آن متن آمادگی ذهنی ندارند. در این کتاب تمرینهای آماده‌سازی (warm-up activities) از اهمیت ویژه‌ای برخوردارند. این گونه تمرینها اغلب برای ترجمه شفاهی تهیه شده‌اند و هدف آنها این است که اندیشه دانشجویان را به سوی موضوع خاصی هدایت کند. مثلاً دانشجویان قبل از اقدام به ترجمه متنی که حول محور ترجمه حروف اضافه دور می‌زند باید ترجمه‌های ساده‌تری انجام دهند: مثلاً بطور شفاهی نام سرودها و عناوین کتابها و فیلمهایی را که حروف اضافه در آنها به نحو خاصی استفاده می‌شود ترجمه کنند. این کار آنان را آماده ترجمه متنی می‌کند که حروف اضافه در آن اهمیت خاصی دارد.

۳. زمان

یکی از انتقاداتی که به ترجمه وارد است، «وقت‌گیر» بودن آن است. واقعاً اتلاف وقت است که دانشجویان در کلاس به ترجمه متن واحدی بپردازند که می‌توانند آنرا در خانه ترجمه کنند. برای اجتناب از این گونه اتلاف وقت و استفاده بیشتر از وقت دانشجویان، اصول زیر را در طرح فعالیتها و تمرینهای درسی در نظر داشته‌ام:

الف: تمام دانشجویان باید بطور یکسان در انجام یک تمرین فعال باشند به نحوی که هیچ‌کس بی‌کار نباشد.

ب: دانشجویان باید تا حد ممکن متن را بطور شفاهی ترجمه کنند. البته آنان می‌توانند ترجمه خود را خلاصه‌وار و یادداشت گونه بنویسند تا بتوانند از آن در مباحثه و استدلال در مورد ترجمه پیشنهادی خود استفاده کنند.

ج: متون کار کلاسی باید کوتاه و متنوع باشند. می‌توان متون بلندتر را برای کار خارج از کلاس و به صورت تکلیف داد.

د: باید در صورت لزوم و برای پیشگیری از سردرگمی و صرفه جویی در بخشی از وقت کلاس برای بحث و استدلال در مورد ترجمه‌های پیشنهادی، محدودیت زمانی برای کار کلاس تعیین کرد. البته تعیین محدودیت زمانی به معنای آن نیست که دانش آموزان را به تصمیم‌گیری شتابزده واداریم و آنان هم ترجمه ناقصی ارائه دهند. برای پیشگیری از این امر حجم تمرینهای ترجمه کم است و دانشجویان در هر وهله وقت کافی برای انجام هر تمرین خواهند داشت. مزیت این کار این است که دانشجویان علاقه خود را به

ترجمه از دست نمی‌دهند، و معلم نیز می‌تواند در هر نوبت متن جدیدی به آنان بدهد. کوشیده‌ام برای تمام تمرینها وقت کافی در نظر بگیرم به نحوی که دانشجویان نه محدودیت زمانی داشته باشند و نه با خیال آسوده زمان درازی به تفکر پردازند. دلیل این کار این است که چون باید در ترجمه دائماً اندیشید و انتخاب احسن کرد، هر چه فرد وقت بیشتری داشته باشد بیشتر شک می‌کند و تصمیم‌گیری برایش دشوارتر می‌شود. معمولاً حتی پس از اندیشیدن زیاد و تصمیم‌گیری دقیق نیز ممکن است دوباره انتخابهایی بهتر به ذهن فرد خطور کند. اینجاست که نقش مباحثه و استدلال کلاسی روشن می‌شود: دانشجویان پس از مباحثه و اندیشه بیشتر می‌توانند تصمیم خود، یعنی ترجمه خود را، با آگاهی بیشتر تغییر دهند.

۴: مواد کار:

غرض اصلی این کتاب این بوده که همه معلمان زبان بتوانند از آن استفاده کنند. پس این کتاب باید از دو ویژگی عمده که لازمه عنوان کتاب یعنی «ترجمه» است برخوردار باشد: نخست آن که به اصول اولیه ترجمه، معضلات و پیچیدگیهای آن و نیز به روشهای گوناگون ترجمه نگرشی کلی داشته باشد. دوم این که چنین کتابی باید از مطالب و تمرینهایی استفاده کند که نه تنها به انگلیسی و مبین ویژگیهای آن زبان باشد بلکه فراگیری زبان از طریق ترجمه از انگلیسی را نیز میسر سازد.

برای اجتناب از پراکندگی مطلب و حفظ یکپارچگی کتاب، درباره مشکلات ترجمه از زبان دیگر به انگلیسی که خود موضوع جداگانه‌ای است سخن نگفته‌ام.

مطالب و شواهد مثال در این کتاب برگرفته از زبان انگلیسی است. مهمترین نکته در انتخاب مطالب و تهیه مواد آموزشی این بوده است که مطالب تا حد ممکن پاسخگوی مهمترین نیاز معلمان زبان انگلیسی باشد. بنابراین کوشیده‌ام مطالب این کتاب نه تنها شامل نمونه‌هایی از ویژگیهای خاص زبان انگلیسی مانند کلمات مرکب، ترکیبهای وصفی و مانند آنها باشد، بلکه در عین حال از لحاظ مسایل ترجمه نیز قابل بحث باشد. سایر ویژگیهای مورد نظر در انتخاب مطالب این کتاب عبارتند از:

الف: زبان مطالب، صرفنظر از نگارشی یا گفتاری بودن آن، زبان متداول و شامل نمونه‌هایی از گونه‌ها و سیاقهای مختلف زبان (کاملاً رسمی تا محاوره‌ای) است.

ب: مطالب این کتاب غیر تخصصی و عمومی است تا کاربرد آن بیشتر باشد.

ج: قطعه‌های انتخاب شده ساده و جدا از متن اصلی نیز قابل درک است.

د: مطالب کتاب جذاب و ترجمه پذیرند.

خلاصه این که کوشیده‌ام کتاب حاضر مرور کلی بر مباحث اساسی ترجمه و ویژگیهای اصلی زبان انگلیسی باشد

۵: اصول ترجمه

اگر چه کتاب حاضر اساساً جنبه نظری ندارد، در عین حال با ارائه یک سلسله اصول کلی معلمان

ترجمه را یاری می‌کند که بتوانند دانشجویان خود را برای ارزیابی ترجمه خود راهنمایی کنند. پس از هر تمرین بخشی تحت عنوان «اظهارنظر» وجود دارد که در هر مورد راهنمائیهای لازم را به دانش‌آموزان ارائه می‌دهد. برخی از اصول کلی ترجمه که رعایت آنها در تمام موارد لازم است عبارتند از:

الف: حفظ و انتقال معنی: ترجمه باید برگردان دقیق معنی از زبان مبدأ به زبان مقصد باشد. هیچ چیزی نباید بی‌دلیل حذف یا اضافه شود، اگر چه گاه می‌توان با تغییر در زبان مقصد بخشی از معنی را مقدم و موخر کرد. دانشجویان هنگام ترجمه کردن باید از خود پرسند:

- آیا متن اصلی برایشان واضح و مفهوم است؟ در صورت وجود هر گونه ابهام در متن باید بکوشند ابهام مزبور را پیدا کنند.

- آیا جملات زبان مبدأ بار معنایی و معانی ضمنی (implications) خاصی ندارند؟ مثلاً در انگلیسی معنای ضمنی «Correct me if I'm wrong» «اگر اشتباه می‌کنم بگو» این است که «I know I'm right!» «می‌دانم که اشتباه نمی‌کنم».

- آیا معادلهای موجود در فرهنگ لغت بهترین معادلهای می‌باشند؟

- آیا ترجمه نهایی ترجمه‌ای روان است یا نه؟

ب: شکل: باید تا حد ممکن ترتیب بیان مطالب در ترجمه و متن اصلی یکسان باشد، بخصوص در ترجمه متون حقوقی، ضمانت نامه‌ها، قراردادهای و مانند آنها. اما بدلیل تفاوت‌های ساختاری زبان مبدأ و مقصد تغییر ترتیب کلمات و برخی از ساختارها مانعی ندارد. برای نشان دادن اهمیت مطلب می‌توان قبل از تحویل متن به دانشجویان زیر واژه‌ها یا عبارت‌های مورد نظر را خط کشید.

ج: سیاق سخن: زبانهای مختلف در سیاق سخن و میزان رعایت حالت رسمی در یک بافت خاص (مثلاً در نگارش نامه‌های تجاری) با یکدیگر تفاوت زیادی دارند. مترجم باید برای رفع این گونه تفاوتها میان عبارت‌های رسمی (مانند Please find enclosed) و عبارت‌های شخصی که در آنها نویسنده یا گوینده لحن خاصی را برای بیان مطلب خود انتخاب می‌کند تفاوت قائل شود.

همچنین مترجم باید به موارد زیر توجه کند:

- آیا ترجمه تحت‌اللفظی متن اصلی باعث می‌شود سیاق سخن خیلی رسمی / غیررسمی، خشک / احساسی، شخصی / غیرشخصی... جلوه کند؟

- هدف نویسنده یا گوینده در زبان مبدأ چیست؟ تهییج کردن یا آرامش بخشیدن، عذرخواهی یا انتقاد، و آیا ترجمه نیز همین هدف را می‌رساند؟

د: تاثیر زبان مبدأ: یکی از عام‌ترین انتقادهای وارد بر ترجمه این است که چون مترجم در انتخاب واژگان آزاد نیست بلکه تحت تاثیر واژگان زبان مبدأ می‌باشد، متن ترجمه شده زبان روان و طبیعی ندارد. چاره کار این است که مترجم چشم از متن اصلی برگردد و مضمون جمله را در ذهن خود و با ساختارهای زبان مقصد بازسازی کند و ترجمه خود را با صدای بلند بخواند. این کار باعث می‌شود که جملات بنابر

نحو زبان مقصد، روان و طبیعی در ذهن فرد شکل بگیرد و بر زبان او جاری شود.

ه: سبک سخن و وضوح مطلب: شایسته نیست مترجم سبک (style) متن اصلی را تغییر دهد. اما اگر مترجم متوجه شود که متن اصلی بر اثر بی‌دقتی نویسنده دارای ضعفهایی است یا مملو از عبارات تکراری خسته کننده است می‌تواند بخاطر رعایت حال خواننده و کمک به درک او ضعفهای متن اصلی را تصحیح کند.

و: اصطلاحات: عموماً افراد نظر خوشی نسبت به ترجمه اصطلاحات ندارند و آنها را «ترجمه ناپذیر» می‌دانند. اینها عبارتند از: تشبیهات، استعارات، امثال و حکم، زبان صنفی (Jargon)، زبان عامیانه (slang) و عبارات محاوره‌ای. این گونه عبارتها را می‌توان به یکی از روشهای زیر به زبان مقصد منتقل کرد:

- آوردن عین کلمه یا عبارت در داخل گیومه

- آوردن عبارت همراه با ذکر ترجمه تحت‌اللفظی آن در داخل پرانتز

- استفاده از نزدیکترین معادل معنایی زبان مقصد مانند استفاده از ضرب‌المثل «کار نیکو کردن از پر

کردن است» برای انتقال معنای «Practice makes perfect» جان کلام این که اگر اصطلاحات زبان مبدأ در زبان مقصد کاربرد ندارد، سعی نکنید حتماً آنها را ترجمه کنید.

نقش معلم:

مسلماً برخی از معلمانی که از این کتاب استفاده می‌کنند مترجمان باتجربه و برخی نیز کم‌تجربه‌اند. همچنین احتمالاً برخی از این معلمان تاکنون از ترجمه به عنوان یک روش آموزش زبان استفاده کرده‌اند و برخی دیگر هرگز بدان دست‌نیازیده‌اند ولی مایلند که چنین کنند. استفاده از این کتاب برای هر دو دسته ساده است. مترجمان باتجربه و صاحب سبک می‌توانند از روشهای نوین پیشنهادی این کتاب برای تکمیل روشهای قبلی خود استفاده کنند؛ ضمن این که افراد بی‌تجربه در امر ترجمه می‌توانند از آن همچون کتابی آماده سود ببرند. معلمان باید هنگام کار با این کتاب به نکات زیر عمل کنند:

۱- تهیه و ارائه مطالب:

متون تهیه شده در این کتاب تحت عنوان task sheet چنان تنظیم شده‌اند که شما بتوانید از آنها به صورت شاهد مثال و نمونه استفاده کنید، یا در برخی موارد نسخه‌ای از آنها را همچون برگه‌های جداگانه در اختیار دانش‌آموزان قرار دهید. البته این الزاماً بدان معنی نیست که همه متون باید ترجمه شوند. همچنین شما می‌توانید از مطالب اضافی نیز استفاده کنید. در بخش «نظرات» Comments که پس از برخی از تمرینها قرار دارد منابع مناسب برای استفاده شما در تهیه مطالب اضافی ذکر شده است. برای تهیه تمرینهای اضافی، بخصوص در فصل ۵، می‌توانید دانشجویان را نیز به استفاده از سایر منابع ترغیب کنید.

۲- کار کلاسی:

یکی از ویژگیهای اساسی تمرینهای این کتاب این است که دانشجویان باید با تشکیل گروههای چند نفره دربارهٔ مطالب هر تمرین بحث و تبادل نظر کنند. ممکن است در ابتدای کار دانشجویان مایل باشند شما نیز وارد بحث شوید و اظهار نظر کنید، اما شما این کار را نکنید و به آنان تذکر دهید که اظهار نظر شما در مراحل بعدی برای آنان مفیدتر خواهد بود. این بدان معنی نیست که شما یک تماشاگر منفعل باشید. با حرکت در کلاس و حضور در جمع دانشجویان افراد ضعیف‌تر را در فهم مطلب یاری کنید. البته بهتر است به صورت غیر مستقیم و با گوش کردن به ترجمه‌های آنان نکات فراموش شده و ترجمه نشده را به آنان گوشزد کنید. در مورد دانشجویانی که توانایی ترجمه بهتری دارند علاوه بر گوش دادن به نظرات آنان از ترجمه‌های آنان یادداشت بردارید. سپس در مرحلهٔ بعد (که دو گروه از دانشجویان درباره نظرات و ترجمه‌های خود با یکدیگر بحث می‌کنند) با استفاده از یادداشتهای خود نظرات گروهها را به یکدیگر نزدیک کنید.

نقش شما در مرحلهٔ آخر، مرحله بحث همگانی، بسیار حائز اهمیت است. پس از شنیدن ترجمه‌های پیشنهادی و استدلال افراد، نظر خود را با ذکر دلیل بیان کنید و در صورت تمایل ترجمهٔ پیشنهادی خود را نیز بخوانید. در این مورد ذکر سخن گیفورد بی‌مناسبت نیست:

«نخستین قانون ترجمه این است که هیچ ترجمه‌ای ترجمه نهایی نیست.»

۳: کار جمعی:

چنان که قبلاً ذکر شد معمولاً ترجمه فعالیتی انفرادی بشمار می‌آید، حال آنکه من از ترجمه جمعی سخن به میان آوردم. پس این سؤال پیش می‌آید که ترجمه جمعی چه ضرورتی دارد؟ پاسخ این است که کار جمعی در مورد ترجمه و بحث و تبادل نظر در مورد آن بی‌مناسبت نیست، چون فرد می‌تواند سؤالهای احتمالی خود را با دیگران مطرح کرده و پاسخ یا پیشنهادهای آنان را دریافت کند. بنابراین نباید ترجمه را به عنوان یک روش فراگیری زبان، فعالیتی الزاماً انفرادی به شمار آورد. بسیاری از تمرینها و فعالیتهای پیشنهادی در این کتاب بر کار مشترک دو یا چند نفر استوار است. هدف کار مشترک این است که دانشجویان بتوانند ترجمه‌های یکدیگر را بشنوند و آنها را ارزیابی و مقایسه کنند. یکی از وظایف عمده شما در ترجمه جمعی این است که بر جریان بحث نظارت داشته باشید. از آنجا که دانشجویان معمولاً مایلند به زبان مادری خود بحث کنند، ممکن است از موضوع بحث خارج شوند. شما باید نظارت کنید که بحث در محدوده متن باقی بماند.

۴: تصحیح ترجمه:

یکی از اهداف من در این کتاب این است که تا حد ممکن بار تصحیح متن ترجمه شده را از دوش معلم بردارم. بنابراین تمرینهای این کتاب به نحوی تنظیم شده‌اند که دانشجویان هنگام مباحثه ترجمهٔ یکدیگر را تصحیح کنند. این روش دو مزیت دارد:

الف: چون همه اظهار نظر می‌کنند و به نظرات یکدیگر گوش فرامی‌دهند، برای پذیرش تصحیحات یکدیگر آمادگی بیشتری دارند. به عبارت دیگر آنان از اغلاط همدیگر درس می‌گیرند.

ب: معلم مجبور نیست به دفعات زیاد یک یا چند اشتباه مشترک را تصحیح کند، بلکه اشتباه مورد نظر را یک بار برای همه توضیح می‌دهد. البته منظور من این نیست که دانشجویان ترجمه کتبی انجام ندهند. ترجمه کتبی لازم است و تصحیح آن لازم‌تر. پیشنهاد من این است که هنگام تصحیح ترجمه دانشجویان، فقط به نکات ضعف آنان توجه نکنید بلکه نکات قوت کار آنان را نیز در نظر بگیرید. ترجمه کار بر و زمان بر است. یک علامت ساده (✓) در کنار موارد صحیح ترجمه، مایه آسودگی خاطر دانشجویان و نیز تقویت روحیه آنان که بسیار هم مورد نیاز است خواهد شد.

۵: استفاده از فرهنگ لغت

استفاده از فرهنگ لغت را در کلاس ممنوع نکنید. (البته انجام تمرینهای این کتاب نیازمند استفاده از فرهنگ لغت نیست.) وجود فرهنگ لغت قدرت خلاقیت و اندیشه دانشجویان را کاهش می‌دهد، زیرا آنان معادلهای پیشنهادی فرهنگ لغت را قطعی تلقی می‌کنند و ذهن خود را برای ایجاد تغییر و دخل و تصرف و یا معادل‌سازی به کار نمی‌اندازند.

۶ - چند نکته:

خستگی: ترجمه کاری شاق و غالباً ناامید کننده است. نباید از برخورد ساده‌انگارانه یا انصراف دانشجویان از انجام کار شگفت‌زده شوید. اگر گروهی از دانشجویان نمی‌توانند متنی را ترجمه کنند، یا متن جدیدی به آنان دهید یا این که آنان را در کنار گروه دیگری که توانسته است متن را ترجمه کند قرار دهید.

ترجمه فرآیند «اندیشیدن» و «بازاندیشیدن» است، ممکن است بهترین ترجمه در مرحله تجدیدنظر و بازاندیشی به ذهن دانشجو برسد.

اختلاف نظر: گاه در مورد ترجمه اختلاف نظرهای شدیدی میان دانشجویان رخ می‌دهد و آنان انتظار دارند شما مداخله کنید و نظر نهایی را ابراز دارید.

ترتیب مطالب

کتاب به پنج فصل تقریباً مساوی تقسیم شده است که هر یک به یکی از خصوصیات زبان انگلیسی که مورد توجه مترجمان است می‌پردازد. عناوین فصول عبارتند از:

۱ - بافت و سیاق کلام Context & Registers

۲ - ترتیب کلمات و دلالت Word Order & Reference

۳ - زمان، وجه و حالت Time: tense, mood & aspect

۴ - مفاهیم و ایده‌ها Concepts & Notions

۵- اصطلاحات: Idioms

این تقسیم‌بندی به معلم این امکان را می‌دهد که به اختیار خود بخشی را که مورد نیاز دانشجویان می‌باشد انتخاب کند. ترتیب بحث در همه فصلها تقریباً یکسان است: هر فصل از ۴ تا ۹ قسمت کوچکتر تشکیل شده است که همگی با موضوع اصلی فصل در ارتباطند.

بخش‌های هر فعالیت:

فعالیت‌های پیشنهادی از سه بخش تشکیل می‌شود: آماده‌سازی مطالب، کار کلاسی، اظهار نظر. در بخش اول درباره نوع مواد یا متونی که معلم باید برای هر فعالیت آماده کند و تغییرات احتمالی که باید در متن اصلی بدهد، مانند حذف برخی کلمات متن اصلی، و نیز درباره مطالبی که در این کتاب پیشاپیش در دسترس او و دانشجویان قرار گرفته است، توضیح مختصری داده شده است. بخش دوم شامل فعالیت‌های مقدماتی مرتبط با ترجمه و نیز بحث و تبادل نظر درباره متن و ترجمه آن می‌باشد. در بخش سوم، «اظهار نظر»، در مورد هدف هر فعالیت توضیح داده می‌شود و اشکالات احتمالی دانشجویان در هر فعالیت نیز مطرح می‌گردد. برخی از فعالیتها را می‌توان به صورتهای گوناگون و با استفاده از متون مختلف انجام داد.

برای انجام هر فعالیت، مطالب کافی تحت عنوان «برگه تکلیف» Task sheet آماده شده است که انجام هر یک از آنها به ۳۰ تا ۴۵ دقیقه کار (و گاه بیشتر) نیاز دارد. البته این مطالب نقطه شروع خوبی برای انجام فعالیت مورد نظر می‌باشد، و هر گونه تغییر و حذف و اضافه در آنها ممکن (و لازم) است.

مطالب پیشنهادی این کتاب برای کار عملی دانشجویان بر دو نوعند:

الف: متون کوتاه (با میانگین ۳ تا ۴ جمله) برای کار کلاسی و مباحثه

ب: متون بلند برای کار خارج از کلاس و مباحثه در کلاس

در ترجمه، شناخت بافت بسیار اهمیت دارد. دانشجو باید بداند که متن، برگرفته از یک مقاله علمی است یا از یک یادمان‌نامه، یا از یک گزارش خبری، سخنرانی سیاسی یا از یک طنزنامه. البته ذکر ماخذ هر متن بطور دقیق و کامل ممکن نیست. لذا برای اجتناب از سردرگمی دانشجویان موارد زیر مدنظر بوده‌اند:

- ذکر منبع یا عنوان هر متن

- مؤرب نگاشتن عبارتهایی که نیازمند دقت و توجه بیشتر دانش آموزان است

- حفظ کلمات زبان مبدأ بدون هرگونه تغییر؛ هر مورد حذف یا کوتاه کردن متن با سه نقطه (...) نشان

داده شده است.

- ذکر بافت کلام تا حد ممکن و بقدر لزوم برای فهم موضوع و انتقال مفهوم

کار با این کتاب نیازمند دو نوع آگاهی و توانش زبانی است:

الف: توانش زبانی برای فهم پیچیدگیهای خاص زبان مبدأ (انگلیسی)

ب: توانش زبانی برای انتقال مفاهیم زبان مبدأ به زبان مقصد

البته نمی‌توان برای ارزیابی این دو نوع توانش زبانی در دانشجویان به فرهنگهای بسامدی متوسل شد. به عبارت دیگر، نمی‌توان توانش زبانی دانشجو را از زبان مقصد صرفاً با ملاک میزان تسلط او بر اساسی‌ترین واژه‌های زبان مبدأ... بر مبنای محاسبه بسامد آن واژه در فرهنگهای بسامدی... ارزیابی کرد. مثلاً واژه anosmia (ضعف شامه) در تمام فرهنگهای بسامدی جزء واژه‌های کم بسامد، و لذا مشکل، به شمار می‌آید. اما در عمل این واژه در جمله زیر قابل حدس و ترجمه می‌باشد:

Thousands of people lose their sense of smell every year. This phenomenon is known medically as "anosmia".

از سوی دیگر، ممکن است درک معنی و لذا ترجمه واژه‌ای پرسامد در بافتی خاص چندان هم آسان نباشد.

جان کلام این که مشکلات زبانی مترجمان و زبان‌آموزان یکسان نیست.

بطور کلی، زبان متون انتخابی برای این کتاب در سطح آزمون مهارت Cambridge proficiency دانشگاه کمبریج است. با وجود این، تنها در عمل می‌توان دریافت که کدام یک از متون «مشکل» و کدام یک «ساده» است.